

Moderne Naamkunde

Opdracht 6a

Roeland Luitwieler

2 maart 2010

Opdracht 6a: een voornaamlemma herzien

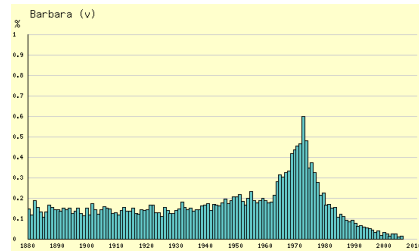
Barbara, Baai (Oud-Gastel), Bab, Babeth, Babetje, Babje, Bapje (fri.), Bapke (fri.), Bappe (Volendam), Barbalina, Barbarate (wvla.), Barbarina, Barbe (z.ndl.), Barber (fri., Terschelling), Barbera, Barberdina, Barbertine, Barbertje, Barbertsje (fri.), Barry (limb.), Berbe (limb.), Berbel (ze.), Berber (fri., dr., nbr.), Berbera, Berbertsje (fri.), Berby (limb.); *fra.* Barbara, Babet, Babiche, Barbe; *du.* Barbara, Barbel, Bärbel enz.; *eng.* Barbara, Babs; *de.* Barbra; *tsjech.* Barbora; *russ.* Warwára; *vr.*

Berber o.m. opgegeven te Wonseradeel, Franeker en te Schayk (nbr.). In limb. worden ook verkortingen gebruikt die bij andere namen voorkomen: *Bep*, *Beppie*, *Bepke*, *Bettie*, *Bertie*, *Bertha* (Bocholtz). – Verwant met oind. *barbara*- ‘stamelend’ waarvan het meervoud de aanduiding werd van niet-arische volkeren; in het gri.: ‘niet-Grieks, met een onverstaanbare taal’, vgl. ook de volksnaam *Berbers*, bewoners van N.-Afrika. – *St.-Barbara* was martelares, in ca. 306 te Nicomedië in Klein-Azië; volgens de legende was zij het slachtoffer van haar vader, die haar in een toren liet opsluiten (vandaar dat zij patrones is van architecten en ingenieurs). Hij leverde haar ook over aan de rechters en werd op de gerechtsplaats door de bliksem getroffen; daarom wordt *St.Barbara* aangeroepen tegen bliksem en een onverwachte dood. Zij is een van de veertien noodhelpers. Kerk. feestdag: 4 dec. – De naam kwam hier omstreeks 1400 op: Kortrijk ca. 1400: *Baerbele*, *Baerbelkin* (Debrabandere); holl. 1419; Rotterdam 1429: *Barbele*. – Volgens de telling van Elsdon C. Smith staat *Barbara* nr. 3 op de frequentielijst van meisjesnamen in de VS (in 1975 niet meer; Dunkling).

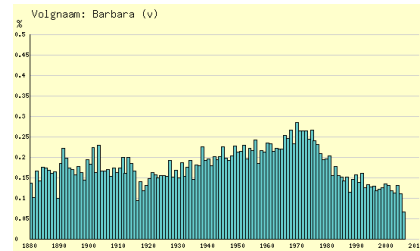
Barbet; *vr.*

Eigenlijk een fra. familienaam, met de betekenis ‘homme barbu’, ‘baardige man’; sinds de 16e eeuw ook de benaming van de poedel. – De hier aangetroffen naam zal wel een vleivorm zijn van *Barbara*.

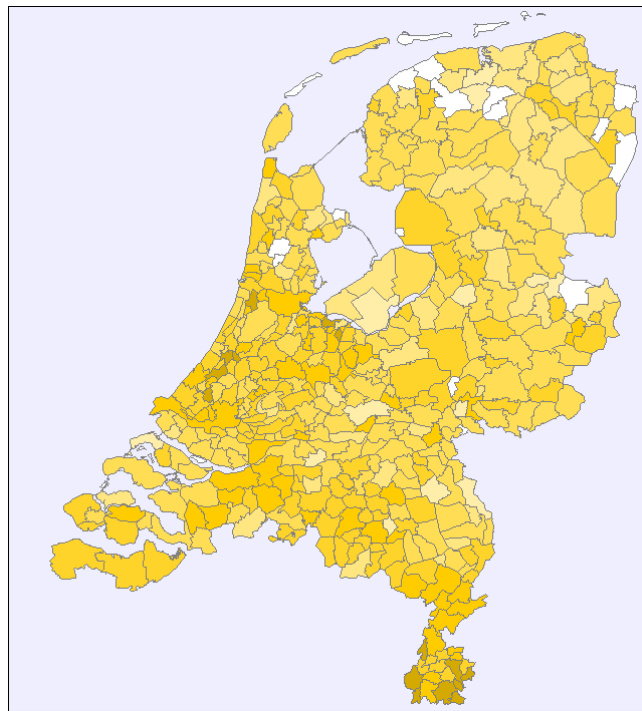
Tot zover het originele lemma uit het voornamenboek van Van der Schaar. We zullen de varianten afgaan en voor zover mogelijk verifiëren met de gegevens van vandaag, maar eerst de gegevens over de basisvariant. Alle histogrammen en kaarten zijn relatief (procentueel), tenzij anders vermeld.

(a) Populariteitshistogram van *Barbara* als eerste naam.

(b) Populariteitshistogram van *Barbara* als volgnaam.

(c) Verspreidingskaart van *Barbara* in 2007.

Figuur 1: De statistieken voor de hoofdvariant *Barbara* in Nederland.

De populariteitshistogrammen laten zien dat Barbara als eerste naam de vorige eeuw en daarvoor altijd redelijk populair is geweest (rond de 0,15 procent), waarschijnlijk onder invloed van het katholicisme, met een piek in 1975 van 0,6 procent van de meisjes (wellicht wegens de populariteit van de Franse zangeres Barbara en Barbara Streisand), waarna de naam wel sterker daalt naar de

honderdste procent. Voor Barbara als volgnaam vergelijkbare cijfers, hoewel de piek minder extreem is, alsook de erop volgende afname, waarschijnlijk wegens het ook katholieke vernoemingsproces.

De verspreiding van de voornaam *Barbara* is grotendeels uniform. Opvallend, behalve enkele gemeentes waar de naam niet schijnt voor te komen, is dat de hoogste percentages worden gehaald in Zuid-Limburg (met als maximum 0,4 procent in Stein), wat waarschijnlijk ook aan het katholieke te wijten is. Daarna springen vooral enkele stedelijke gemeentes eruit die boven de 0,2 procent komen: Leiden, Delft en Haarlem, wellicht vanwege de status van de naam.

Dan volgt nu een evaluatie per variant. Aangezien België een katholiek land is, vermeld ik ook de aantallen voor België, eveneens voor 2007 (niet alleen Vlaanderen), ontnomen aan [2]. In Nederland was 5 de ondergrens, maar wordt wel aangegeven of een naam voorkwam; in België is dat laatste niet het geval, maar was de ondergrens 2.

Baai (Oud-Gastel). Niet gevonden.

Bab. Komt minder dan vijf keer voor in Nederland; drie keer in Vlaanderen.

Babeth. Komt de laatste jaren verspreid over Nederland weinig voor (in 2007 in Nederland 63 keer en 16 keer in België).

Babetje. Niet gevonden.

Babje. Kwam rond 1900 sporadisch voor (toch zes keer in 2007 in de Randstad en drie keer in Vlaanderen).

Bapje (fri.). Komt niet meer voor; sinds 1880 minder dan vijf keer gevonden in Nederland.

Bapke (fri.). Werd weinig, vooral rond 1980 gegeven (na deze druk van Van der Schaar, 27 keer gevonden in 2007, maar niet in Friesland; 6 keer in Vlaanderen).

Bappe (Volendam). Niet gevonden.

Barbalina. Werd in de twintigste eeuw sporadisch gegeven; in 2007 tien maal aangetroffen, niet in België.

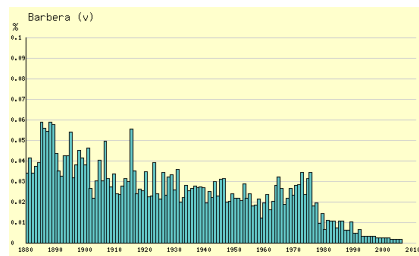
Barbarate (wvla.). Niet gevonden in Nederland, noch in België in 2007.

Barbarina. Komt bijna niet voor (in 2007 5 keer in Nederland, 15 keer in België).

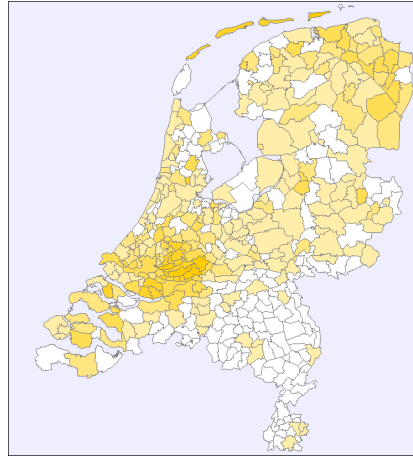
Barbe (z.ndl.). Komt weinig voor, vooral rond 1900 (5 keer in 2007, maar wel 250 keer in België).

Barber (fri., Terschelling). Komt af en toe voor, 62 keer in 2007, inderdaad vooral in Friesland en op Terschelling (5 keer in België); de naam wordt ook gebruikt als mannennaam.

Barbera. Komt een stuk minder voor dan Barbara, maar toch wel 1.567 keer in 2007 (tegenover 13.560 gevallen Barbara). De statistieken zijn opvallend (Figuur 2): de populariteitsgrafiek is gelijkvormig, maar de naam wordt eigenlijk alleen boven de rivieren gegeven, aangezien daaronder de a-vorm de geprefereerde variant is (zo ook in België, 21 tegenover 7.871 gevallen).

(a) Populariteitshistogram van *Barbera* als eerste naam.

(b) Verspreidingskaart van *Barbera* in 2007.

Figuur 2: De statistieken voor de nevenvariant *Barbera* in Nederland.

Barberdina. Komt weinig voor (33 keer in 2007 in Groningen, niet in België).

Barbertine. Niet gevonden.

Barbertje. In 2007 met name in Friesland aangetroffen; 47 in Nederland en niet in België.

Barbertsje (fri.). Komt minder dan vijf keer voor in Nederland en niet in België.

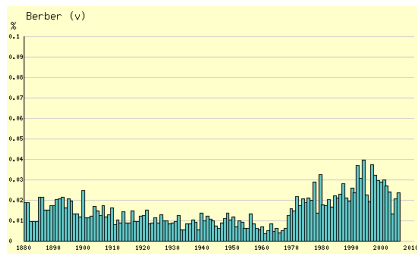
Barry (limb.). Komt 4.236 keer voor door heel Nederland, waarvan een half procent als vrouwelijk, en 338 keer louter mannelijk in België. De mannelijke varianten hebben aannemelijker een andere herkomst, maar ook de vrouwelijke is discutabel¹.

Berbe (limb.). Niet zozeer in Limburg aangetroffen: 16 keer in Nederland en 11 keer in Vlaanderen.

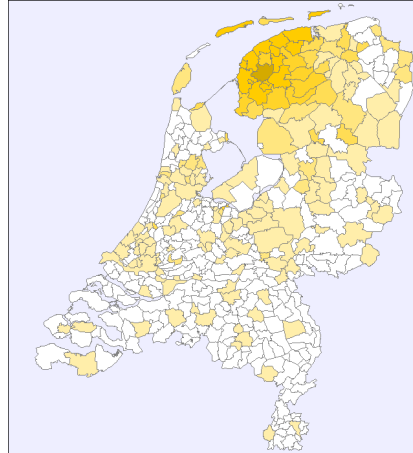
¹hoewel ik Barry duidelijk zou preferen boven Barby, die trouwens ook voorkomt in Nederland in 2007, minder dan vijf keer, evenals Barbie, maar die komt ook vier keer voor in België.

Berbel (ze.). In 2007 in Nederland 78 maal en in België 8 maal, met misschien een lichte piek in Zeeland.

Berber (fri., dr., nbr.). Komt vrij veel voor (zie Figuur 3): 1.198 in Nederland, voornamelijk in Friesland, amper in Noord-Brabant. Wellicht zijn er een paar mannelijk (minder dan vijf gegeven sinds 1880), in elk geval wel 4 mannen en 4 vrouwen in België.

(a) Populariteitshistogram van *Berber* als eerste naam.

(b) Verspreidingskaart van *Berber* in 2007.

Figuur 3: De statistieken voor de nevenvariant *Berber* in Nederland.

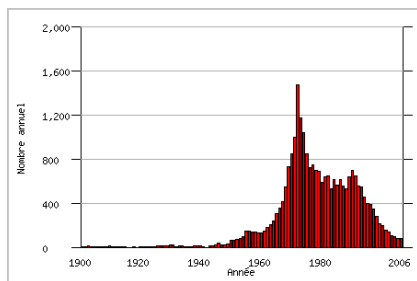
Berbera. Goed voor 110 gevallen in Nederland in 2007 (niet in België), weer vrijwel niet beneden de rivieren.

Berbertsje (fri.). Minder dan vijf keer in Nederland en niet in België.

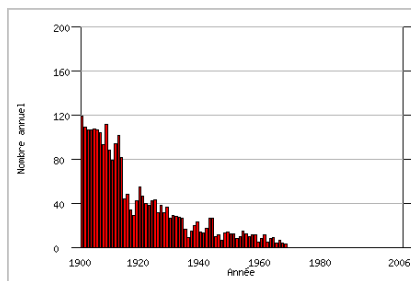
Berby (limb.). Alleen zeven keer in het Oosten van Nederland, waarvan één of twee keer in Limburg.

Barbara (fra.). In Frankrijk, in 2006, waren er 24.655 vrouwen (rang 646) en 11 mannen met deze naam. De absolute populariteit is te zien in Figuur 4 [3], waar de naam rond 1970 net als in Nederland het populairst was (rang 260 voor de twintigste eeuw), maar i.t.t. in Nederland voor de oorlog bijna niet voorkwam.

Babet (fra.). Niet opgenomen in [3] (wel 192 gevallen *Babette* in 2006), maar in 2007 wel 406 maal door heel Nederland aangetroffen (pas de laatste tijd) en twintig maal in Vlaanderen. Hetzelfde geldt in sterkere mate voor *Babette*: 2.070 in Nederland en 442 in België (tegenover slechts 192 in Frankrijk in 2006); zie Figuur 5, hoewel over de etymologie valt te twisten.

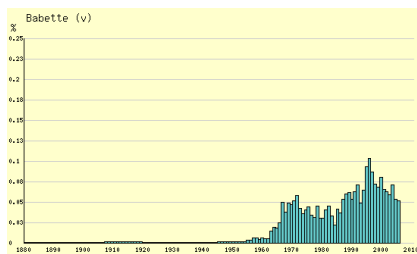

(a) Populariteitshistogram voor *Barbara*.

(b) Populariteitshistogram voor *Barbe*.

Figuur 4: De populariteitshistogrammen voor Frankrijk.

(a) Populariteitshistogram van *Babette* als eerste naam.

(b) Verspreidingskaart van *Babette* in 2007.

Figuur 5: De statistieken voor de nevenvariant *Babette* in Nederland.

Babiche (fra.). Niet opgenomen in [3], maar in 2007 wel 78 maal door heel Nederland aangetroffen (ook van de laatste tijd) en 16 maal in België, waarvan 15 in Vlaanderen.

Barbe (fra.). In Frankrijk niet meer populair (893 dragers in 2006), maar zie boven voor (Nederland en) België.

Barbara, Barbel, Bärbel, enz. (du.). Geen getallen gevonden voor Duitsland. Barbel vijf keer in Nederland gevonden in 2007 (en nog een paar met accenten) en Bärbel 38 keer (hoewel 196 geboortes sinds ongeveer 1935); 15 en 67 in België.

Barbara, Babs (eng.). In de VS voor de jaren dertig en voor de jaren veertig was Barbara inderdaad nummer 3. Verder heb ik zo snel voor de VS of het VK geen getallen gevonden (behalve dat er in de jaren '90 maar een paar honderd Barbara's zijn geboren in de VS; de piek was inderdaad rond

1940). *Babs* treffen we 530 maal aan in 2007 in Nederland (verder Babsie nog minder dan vijf keer) en 120 maal in België.

Barbra (de.). 125 in Nederland en 38 in België, vooral gegeven rond de jaren '70.

Barbora (tsjech.). Twintig keer in Nederland en 28 keer in België.

Warwára (russ.). Zonder accent minder dan vijf keer in Nederland en zes keer in België.

Barbet. In Nederland elf keer (en twaalf keer Barbette), maar in België komt geen van beide voor.

De voornaamgrafieken van het Meertens Instituut [1] geven op de reguliere expressie /[˜]B[æ]rb/ nog talloze andere mogelijke varianten, maar we beperken ons tot het bovenstaande. We besluiten met het opgewaardeerde lemma:

Barbara, Bab, Babet (recentelijk), Babeth, Babette (recentelijk), Babiche, Babje, Babs, Babsie, Bapke, Barbalina, Barbarina, Barbe (z.n.d., waarschijnlijk onder fra. invloed), Barbel, Barbél, Bárbel, Bärbel, Barber (fri., Terschelling), Barbera (prot.), Barberdina (gron.), Barbertje (fri.), Barbertsje (fri.), Barbie, Barbora, Barbra, Barby, Barry (limb.), Berbe, Berbel (ze.), Berber (fri., dr.), Berbera (prot.), Berbertsje (fri.), Berby, Warwara; *fra.* Barbara, Babet, Babette, Babiche, Barbe; *du.* Barbara, Barbel, Bärbel enz.; *eng.* Barbara, Babs; *de.* Barbra; *tsjech.* Barbora; *russ.* Warwára; *vr.*

Barber, Berber; *m.*

Voorals rond 1975 erg populair in Nederland (tot 0,6% voor *Barbara*) en in Frankrijk, maar de laatste jaren minder dan voorheen (wel nog als volgsnaam). Hoogste frequenties in limb. (maar verder uniform in heel Nederland), alwaar ook verkortingen worden gebruikt die bij andere namen voorkomen: *Bep*, *Beppie*, *Bepke*, *Bettie*, *Bertie*, *Bertha* (Bocholtz). – Verwant met oind. *barbara*- 'stamelend' waarvan het meervoud de aanduiding werd van niet-arische volkeren; in het gri.: 'niet-Grieks, met een onverstaanbare taal', vgl. ook de volksnaam *Berbers*, bewoners van N.-Afrika. – *St.-Barbara* was martelares, in ca. 306 te Nicomedië in Klein-Azië; volgens de legende was zij het slachtoffer van haar vader, die haar in een toren liet opsluiten (vandaar dat zij patrones is van architecten en ingenieurs). Hij leverde haar ook over aan de rechters en werd op de gerechtsplaats door de bliksem getroffen; daarom wordt *St.Barbara* aangeroepen tegen bliksem en een onverwachte dood. Zij is een van de veertien noodhulpers. Kerkfeestdag: 4 dec. – De naam kwam hier omstreeks 1400 op: Kortrijk ca. 1400: *Baerbele*, *Baerbelkin* (Debrabandere); holl. 1419; Rotterdam 1429: *Barbele*. – Voor de jaren '30 en voor de jaren '40 staat *Barbara* nr. 3 op de frequentielijst van meisjesnamen in de VS (recentelijk niet meer populair).

Barbet, Barbette; *vr.*

Eigenlijk een fra. familienaam, met de betekenis ‘homme barbu’, ‘baardige man’; sinds de 16e eeuw ook de benaming van de poedel. – De hier aangetroffen naam zal wel een vlevorm zijn van *Barbara*.

Referenties

- [1] Meertens Instituut. <http://www.meertens.knaw.nl>, 2009.
- [2] Voornamen van de volledige bevolking. http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/bevolking/prenoms_de_la_population_totale.jsp. België, 2007 (en 2008).
- [3] Meilleurs Prenoms. <http://meilleursprenoms.com>. Frankrijk, 2006.